

РОЗВІДКИ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ НА ВОЛИНІ

Рис. 1. Панорама розкопу у м. Володимирі-Волинському біля murів монастиря капучинів із заходу

Експедицією ДП «Волинські старожитності» проведено 401 експертизи на предмет наявності чи відсутності культурного шару. На 287 ділянках культурного шару не виявлено, на 94 ділянках засвідчено наявність культурного шару пізньосередньовічного часу або розташування ділянок поряд із відомими пам'ятками. На 20 ділянках виявлено культурний шар різних історичних періодів. Більшість ділянок (13), на яких було виявлено культурний шар, є відомим пам'ятками або в історіографії, або завдяки експертизі останніх шести років. Це поселення різних хронологічних періодів і структури у м. Володимирі-Волинському (уроч. Апостольщина), сіл Боратин, Рованці (уроч. Панський Город), Крупа. Можливо лише припускати, скільки пам'яток знищено за період відсутності в українському законодавстві експертизи.

Під час проведення розвідок виявлено і нові пам'ятки. Зокрема, у смт. Олика Ківерцівського району, на території Окольного пізньосередньовічного міста, по вул. Незалежності, 45, за 400 м на південний схід від замку Радзивіллів, виявлено поселення давньоруського часу другої половини XII ст. та пізнього середньовіччя XVI—XVIII ст. Поселення XV—XVII ст. виявлено у північно-західній частині с. Холопичі Локачинського р-ну, перша згадка про яке відноситься до 1451 р. У с. Підгайці Луцького р-ну, у північно-західній частині села, на місі правого

берега р. Стир виявлено поселення доби бронзи та пізнього середньовіччя. У східній частині поселення закладено траншею розмірами 2,0 × 4,0 м. Об'єктів виявлено не було.

Дослідження були проведені також на двох пам'ятках у м. Володимирі-Волинському та на нововиявленій пам'ятці у с. Будятичі Іваничівського району.

Розвідкова траншея розмірами 11,0 × 1,0 м була закладена у м. Володимирі-Волинському на межі уроч. Апостольщина (пров. Шкілький, 8), на місці будівництва гаража. Виявлено споруду округлої форми кінця XII—XIII ст. розмірами 1,3 × 1,0 м, заглиблену у материк на 0,6 м. Стіни споруди похилі, заповнення складає темно-сірий суглинок з вкрапленнями вугликів, фрагментів печини та кераміки кінця XII—XIII ст.

Розкоп розмірами 10,0—20,0 м закладено у м. Володимирі-Волинському по вул. Драгоманова, 5, на місці будівництва храму. Ділянка знаходиться в центральній частині міста, поруч з історичним музеєм та мурами монастиря капучинів. В ході робіт було виявлено і досліджено культурний шар пізньосередньовічного періоду XVI—XVIII ст. Виявлено і досліджено 9 об'єктів: два житла XVI—XVIII ст., п'ять стовпових ям XVI—XVIII ст., дві сміттєві ями XX ст. і 2 поховання XVI—XVIII ст. Знахідки, виявлені у розкопі, представлені кружальною керамікою:

чорнолощеною та з поливою XVI—XVIII ст., цеглою XVIII—XX ст., монетами: солідами XVI ст. (5 екз.), угорським солідом XVI ст., інкрустованим хрестом-медальйоном XVIII ст., фрагментами шпори XVI ст., металевими предметами XVI—XX ст. Ймовірно, ділянка досліджень певним чином пов'язана з функціонуванням монастиря капуцинів. Останній заснований у Володимирі 1751 р. на кошти єпископа Адама Войни Оранського, закритий 1832 р. російською владою. Виявлені будівлі і споруди у розкопі пізньосередньовічного часу ймовірно знищили раніші пам'ятки — ніяких знахідок раніше XVI ст. виявлено не було.

Під час розвідок на території с. Будятичі Іваничівського району було виявлено поселення празько-корчацької культури початку VI ст. та давньоруського періоду IX—X ст. Пам'ятка знаходиться за 2 км на північний захід від села, на не високому напівовальному мисі лівого берега р. Студянки, висотою до 3 м над рівнем заплави, на площі до 2 га. У розвідковій траншеї розмірами 2,0 × 4,0 м об'єктів виявлено не було. У культурно-

му шарі виявлено фрагменти керамічних виробів празько-корчацької культури. Це середні за розмірами посудини витягнутих пропорцій з ледь наміченою шийкою та пологими плечиками, з середнім випалом, помаранчевого кольору ззовні і чорного зсередини. Ця кераміка відповідає варіанту 2 посудини виду I празько-корчацької культури за класифікацією І.П. Русанової. У 2005 р. подібний посуд виявлений експедицією Д.Н. Козака на березі Хрінницького водосховища Рівненської області. Тоді дослідником вона була продатована першою половиною VI ст., а поселення визначено як перше і єдине на Волині поселення празько-корчацької культури ранніх слов'ян того часу. Кружальна кераміка представлена 2 вінчиками, 1 стінкою та 1 денцем. Це посудини з розширеним вінчиком, який трохи набирає манжетної форми та з орнаментом з прямих заглиблених ліній. Горщики мають білий та сірий колір, змішану тришарову структуру на зламі, домішку піску в глиняному тісті. Датуються вони IX—X ст. і відомі на багатьох пам'ятках Правобережної України.

С.Д. Панишко, О.Є. Златогорський, Т.В. Верба

ДОСЛІДЖЕННЯ НА ГОРОДИЩІ «ВАЛИ»

Впродовж сезону 2013 р. на городищі «Вали», що у м. Володимирі-Волинському проводились археологічні дослідження та ексгумаційні роботи спільною україно-польською експедицією ДП «Волинські старожитності», польськими археологами з університету ім. М. Коперника в м. Торунь (керівник Д. Семінська) та ГО «Пам'ять Волині» (керівник В. Чопюк). Роботи проходили в межах розкопів II та III, а також було закладено ряд пошукових шурфів у північній та східній частині городища з метою виявлення нових поховань.

Впродовж сезону 2013 р. власне археологічні дослідження проводились у обмежених розмірах, оскільки головним напрямком роботи була ексгумація поховань жертв масових репресій середини XX ст. Однак, засипка поховальних траншей, здійснена перевідкладеним культурним шаром та невеликі ділянки, досліджені обабіч траншей, містили ряд цікавих знахідок. Окрім цього, на ділянці розкопу 3 до-

сліджені залишки печі та східний торець стіни 2, що була виявлена раніше.

Залишки печі, простежувались у східній стіні поховальної ями 4 Збережена її частина із склепінням мала розміри 1 × 0,25 м. Черинь печі був вимощений великоформатною цеглою товщиною 6—7 см. Збереженість двох фрагментів дозволяла проміряти її ширину, що становила 23 см. Довжина цеглин у першому випадку перевищувала 23 см, а у другому 25 см. Заповнення печі містило окремі невиразні фрагменти середньовічної побутової кераміки.

Торець стіни 2, виявленої і частково дослідженої у 2010 р. зафіксований на південний захід від поховальної ями 4. На цій ділянці стіна викладена із матеріалу і у техніці, ідентичних до дослідженої раніше ділянки.

Серед масових знахідок переважали фрагменти цегли XIV—XV ст. та побутової кераміки середньовічного часу. З індивідуальних знахідок можна відзначити серію великих черенко-